

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
s celo leto 3 gld. — kr.
pol leta 1 „ 60 „
četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravnjstvu v škočjisk.
postopju (Bischofhof.)
Doležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, napla-
čani listi se ne spro-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se našine en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Boj se je začel.

V torek 24. aprila 1877. na den vitežkega mučenika, od vseh Slavjanov zelo posebno čiščnega sv. Jarija, je ruski car Aleksander II. obdan od cesareviča naslednika, od velikega kneza in vojnega poveljnika Nikolaja, svojega brata, od Ignatijeva in od sijajnih generalov sredi velikanske vojne slovesno naznanil boj turškemu sultanu. V noči od 24—25 so začeli ruski vojaki na 8 mestih prehajati čez reko Prut v Rumunijo in lomijo sedaj z silno urnostjo mogočno naprej proti Donavi, da zgrabijo turske divjake in jih iztrebijo za vselej iz Evrope, katero le preveč dolgo že, blizu 600 let grdijo in sramotijo. Pred lanjskim so se vzdignili hrabri Bosnijaki in Hercegovinci. Sklenoli so: ali priboriti si zlato svobodo in človeku spodobno življenje, ali pa junaško smrt storiti. Slednje se jim je res že bližalo. Na tisoče jih je pobil turški meč in bi bili gotovo vsi potrebljeni, ako jim nebi bili hrabri Črnogorci in Srbi na pomoč prihiteli. Ali tudi Srbi so bili preslabi proti 280.000 Turkom, koji so se čez srbsko mejo zavalili. Popolnega potlačenja jih je rešila edino le mogočna beseda ruskega cara; jegovo žuganje, Turkom na jednok boj napovedati, ustavilo je Kerim-pašo na poti v Belgrad in sultana prisililo, z Srbi sklenoti mir. Da se pa ubogim slavjanskim bratom, vzdihajočim pod 500letnim turškim jarmom, pomaga, je ruski narod in jegov mogočni car začel skrbeti in vse kaže, da jim bo za vselej pomagano. Ruski car pravi v svojem razglasu do ruskega naroda in do slavne vojne svoje tako-le:

„Naši zvesti podložniki dobro vedó, kako smo se vselej zanimali za osodo od Turkov tlačeni kristijanov. Naše želje slavjanskim bratom pomagati bile so ob enem želje tudi vsega ruskega naroda, ki je sedaj pripravljen na nove žrtve turškim kristijanom v pomoč. Dve leti smo si prizadevali od sultana dobiti zboljšanje stanja turških kristijanov. Ali vse je bilo zastoj; prevzetna turška trdoglavnost je vse odbila. Zato smo primorani poprijeti za rusko orožje. Popolnem prepričani o

pravičnosti in svetosti naše reči in zaupajé na božjo milost in pomoč naznanjamo svojim zvestim podložnikom, da je prišel trenutek, v katerem mora Rusija sama postopati proti Turkom. Proseči nebeškega blagoslova čez naše hrabre armade, jim dajemo sedaj ukaz, naj prekoračijo turško mejo. V Kišenovu 24. aprila v letu milosti 1877. v letu našega vladarenja 23. Aleksander II.

Tako se je začel boj, katerega so se mnogi že dolgo bali, drugi pa neizmerno veselili — začel se je, kakor trdno upamo, poslednji turški boj. Za Slavjane bo srečen izid tega boja neizmerno važen!

Stroški pri ljudskih ali malih šolah zopet večji.

Mnogo Slovencev se je veselilo novih šolskih postav, drugi so jih sumljivo gledali, tretji pa kot narodu, veri in pametnemu gospodarstvu pogubne spoznali. Kateri so imeli prav, to se sedaj čedalje bolj jasno kaže in marsikateri izmed nas je svoje prve misli o njih popravljaj ali celo spremenil. Zlasti nova, od nemško-liberalne večine deželnege zbora v Gradcu te dni sklenjena postava o nastavljanju in prestavljanju učiteljev je slovenske narodnjake na Štajerskem vseskozi hudo spekla in ranila. Zakaj? No, to bomo natančneje razložili, kedar nam stenografski zapisniki dojdejo v roke. Denes hočemo svoje bralce upozoriti na strahovite od leta do leta čedalje bolj rastoče stroške pri malih šolah. Deželni zbor je velevažno reč razpravljaj 21. aprila t. l. Za l. 1878. mu je c. k. deželni šolski svet predložil račun, v katerem iz deželne kase za male šole zahteva skup 953.000 fl. in sicer A. za plačo in službinske doklade (Funktionszulagen) učiteljem 840.000 fl. B. za doklade za službinska leta učiteljem 40.000 gld. C. za nadarenja ali remuneracije 1) učiteljicam za poduk v ženskih rokodelstvih 50.000 fl. 2) za poduk v tajih jeziki na deklški in meščanski šoli v Gradcu in Mariboru 400 fl. 3) za paralelne razrede 8400 fl. skup 58.800 fl. D. za podpore zbo-

lelim itd. učiteljem 1200 fl. E. za nakupovanje knjig okrajnim šolskim knjižnicam 4000 fl. F. za okrajne učiteljske konference ali shode 9000 gld. Finančni odbor je od nastavljenih 953.000 fl. nekoliko priškrenil, tako, da je nasvetoval, naj deželni zbor štajerski dovoli iz deželne kase l. 1878 za ljudske šole izplačati 893.500 fl. Večina poslancev je to tudi res dovolila in sklenila; toda pri tej priliki je konservativni poslanec Alojz Karlon, katerega so nemški kmetje okoli Lipnice izvolili, ojstro napadal nove šolske zadeve in sicer tako, da mu liberalni dr. Schloffer, ki ima vendar vselej precej besednih luskov na razpolago, ni vedel ničesar tehtnega odgovoriti. G. Karlon je rekel: „pred 5 leti je večina tega zbora za štajerske male šole dovolila 260.000 fl. Takrat sem jaz tukaj v tej zbornici djal, da bodo po novih šolskih postavah prenarejene šole vsako leto več denarja zahtevale. Ali da bodo stroški tako strahovito hitro in močno naraščali, kakor sedaj vidimo, tega pa takrat vendar nisem pričakoval. Gospodje, šolski stroški za male šole so sedaj že visoko črez eden milijon poskočile. Vi hočete dues iz deželne kase dovoliti 893.500 fl. okrajni zastopi so prevzeli 312.000 fl., to je skup toliko, kakor 1.205.500 fl. Namesto nekdanjih dekanov nadzorujejo šole plačani inšpektorji, kateri vlečejo na leto iz državne kase 56.500 fl. Ali to še ni vse. Všteti je treba tudi stroške srenj, katere imajo po izkazih deželnega odbora za vzdrževanje šol drugo leto plačati 240.000 fl. To daje vse skupaj 1.300.000 fl. Ali gospodje, tudi to še ni vse. Iz poročila deželnega šolskega sveta razvidimo, da je sedaj 525 šolskih služeb izpraznjenih, ker ni dovolj učiteljev. Kedar bodo vse ove službe oddane, tedaj bo treba novih 284.000 fl., kar bo šolske stroške na Štajerskem potisnilo do velikanske svote 1.600.000 fl., t. j. v petih letih **6krat** več, kakor v začetku novih šolskih razmer. Pri pomnoženem številu učiteljskih služeb bo zopet treba tudi povečanja ali stavljenja novih šolskih poslopij itd. Gospodje, to je za našo deželo presilno, tolikih bremen davkeplačilci ne zmagamo več, šolski polom ali „krah“ je neizogiben.

Človek bi se še nekoliko vtolažil, ko bi uspehi nove šole tudi res bili primerni groznim stroškom. Toda žali Bog, tega ne moremo reči. Uspehov nove šole se ne moremo veseliti, če že pogledamo na učitelje ali otroke. Učitelji vkljub znatnemu zboljšanju plače gmotno vendarle niso na dobrem. Mnogim „šolmajstrom“ je prej gotovo vse boljše kazalo, čeravno ni bila ne srenja, ne okraj, ne dežela preobložena z šolskimi stroški. Gledé znanstvene omike pri novih učiteljih pa se moramo močno bati nesrečnega polovičarstva. Namesto jedrnatih ljudskih učiteljev dobivljamo le prepogosto nekake polovičarske profesorje. Za visoke šole vedo premalo, za male pa preveč, vse le površno. Kaj hasni učitelj v mali šoli, ako namesto marljivega čitanja, snažnega pisanja, urnega računanja,

rajši razpravlja pred drobno dečico o spektralni analizi, o mikroskopu, o teleskopu, o polarizaciji svetlobe, o koordinatah v matematiki itd. (Oho!) Gospodje, bodite mirni, jaz Vam ne pravim izmišljenih reči, ampak popričane prigodke. Mnogo novošegnih učiteljev visoko leta in prodaja katederske modrosti, poduk v najpotrebnejših predmetih pa zanemarja. Zato pa tudi gimnazijski profesorji čedalje več tožijo, da jim iz malih šol prihajajo sila borno podučeni fantiči. Polagoma zgubljamo imeniten zaklad: stare, pridne, marljive, zadovoljne in srečne „šolmajstre“. Imel bi še nekaj spregovoriti o moralčni spridenosti in razuzdanosti itd., ali o tem hočem rajši tiho djati, ker bi sicer prisiljen bil imena navesti; tega pa nečem. Ali česar vendar zamolčati ne morem, to je grozno rastoča nepokorščina, nevbogljivost, razposajenost šolske mladine. V Gradeu so celó mestni zastopniki bili primorani, policiji naročiti, da zdvijane mlade razbijavce prejema in zapira. Od vseh strani slišimo jednake pritožbe. Naposled še omenim, da nam konservativnim poslancem nikakor v glavo neče, da se po novih šolskih postavah nadzorovanje izročuje osebam, ki se za verske vaje ne brigajo. Naše misli o pravem šolstvu, kakoršno je otrokom katoliških starišev potrebno, se nikakor ne vjemajo z tem, da se učitelji in učiteljice nastavljajo brez ozira na njihovo versko prepričanje in obnašanje. Sploh po naših mislih je treba šolske postavbe prenarediti in zopet na versko podlago postaviti!“

Gospodarske stvari.

Vrba in njena korist.

M. Kdo ne pozna vrbe, one rastline, ki kot večji ali manjši grmiči, kot viša ali nižja drevesa ob rekah in potokih, ob ribnikih in po prodih in skoraj na vsakem količkaj mokrotnem travniku v veliki obilici in v raznih sortah rastejo. Vrbovo protje, t. j. jednoletno tanko in dolgo šibovje je za košarje potrebna tvarina, iz ktere razne jerbese, koše, košarice, korpe in razne druge pletenine spletajo. Ob naših rekah in na njihovih prodih je sem ter tje toliko vrbovja, da bi dajalo na milijone šib za košarje, ko bi jih ljudje hoteli porezovati in pobirati in jih za pletenje prirejevati. Marsikteri goldinar bi se dal tako na lahek način za domače potrebe iztržiti. Dostikrat se primeri, da pridejo tujci v naše kraje si našega protja narrezavat, ki ga potem za lep denar prodavajo. Vse drugače ravnaajo z vrbjem v drugih krajih. Tam ne le porezavajo samoraščega vrbovja, marveč ga še na primernih krajih, na katerih kaj boljsega ne raste, zasajajo in obdelujejo. Zato hočemo tukaj o vrbi sploh in njenem nasajanju in porabljanju nekaj bolj na tanko govoriti.

I. Razne vrbove sorte. Najimunitnejše so: a) Beka ali košarica (*Salix viminalis*). Ona ima mačkice brez reeljev, ostičasto listje z celim